

Dr. Mileff Péter

Szoftverfejlesztés

Prototípus készítés, tervezés

Miskolci Egyetem
Általános Informatikai Tanszék

1

Szoftverprototípus készítése

- **A prototípus fogalma:**
 - a szoftverrendszer kezdeti verziója.
- **Mi a célja?**
 - Arra használják, hogy bemutassák a koncepciókat,
 - kipróbálják a tervezési opciókat,
 - jobban megismerjék a problémát és annak lehetséges megoldásait.

– A prototípus gyors, iteratív fejlesztése azért nagyon fontos, mert a költségek így ellenőrizhetők.

2

Szoftverprototípus készítése

- A szoftverprototípus több helyen is használható a fejlesztés folyamatában:
 - 1. A követelménytervezés folyamatában.
 - 2. A rendszertervezési folyamatban.
 - 3. A tesztelési folyamatban.
- A követelmény fázisban:
 - a prototípus fejlesztése alatt fény derülhet a követelményekkel kapcsolatos lehetséges hibákra,
 - esetleg új ötletek kapcsán új rendszerkövetelményeket is indítványozhatnak.

3

Szoftverprototípus készítése

- A rendszertervezési folyamatban:
 - a rendszerprototípus felhasználható a tervezési tapasztalatok alkalmazására,
 - illetve a javasolt terv megvalósíthatóságának felülvizsgálatára.
 - Pl.:
 - a gyors prototípus készítés az egyetlen módja annak, hogy a felhasználók bevonásával grafikus felhasználói felületeket fejlesszünk ki.

4

Szoftverprototípus készítése

- A rendszertesztelés fázisában:
 - a prototípusok segítségével az eredmények ellenőrzéséhez szükséges munka *visszacsatoló tesztek* segítségével csökkenthető.
 - Ilyenkor ugyanazokra a tesztesetekre futtatjuk a prototípust és a rendszert.
 - Ha mindkét rendszer ugyanazt az eredményt adja, akkor a teszteset valószínűleg nem talált hibát.

5

Szoftverprototípus készítése

- A prototípuskészítés rendszerint a szoftverfolyamat korai szakaszában növeli a költségeket,
 - később viszont jelentősen csökkenti, mert elkerülhetők az újírási munkák.
- A prototípuskészítés folyamata **négy** különböző fázissal írható le:
 - **A prototípus céljainak megállapítása**
 - **A prototípus funkcionalitásának definiálása**
 - **A prototípus fejlesztése**
 - **A prototípus kiértékelése**

6

A négy fázis

- **1. A prototípuskészítés céljait érdemes az elején írásban megadni,**
 - e nélkül a vezetés vagy a végfelhasználók félreérthetik a rendeltetését.
 - Ilyen cél lehet:
 - az alkalmazás megvalósíthatóságának demonstrálása vagy a felhasználói felületek bemutatása, stb.
 - Ugyanaz a prototípus nem szolgálhatja az összes célt.
- **2. Annak eldöntése, hogy mit tegyünk bele a prototípusba.**
- **3. Prototípus kifejlesztése**
- **4. A kiértékelés**
 - Gondoskodni kell a felhasználók képzéséről:
 - Időbe telik, amíg megszokják az új rendszert
 - csak ezután fedezhetik fel a követelménybeli hibákat és hiányosságokat.

7

A két fő típus

- Két fő típusa: **evolúciós** és az **eldobható**.
- Az **evolúciós prototípus** készítésének célja:
 - egy működő rendszer átadása a végfelhasználóknak.
 - Ezért a legjobban megértett és leginkább előtérbe helyezett követelményekkel kezd.
 - Kevésbé fontos és körvonalazatlanabb követelmények:
 - akkor kerülnek megvalósításra, amikor a felhasználók kérik.
 - A módszer a weblapfejlesztés és az e-kereskedelmi alkalmazások szokásos technikája.

8

A két fő típus

- Az **eldobható prototípus** készítésének célja:
 - hogy jobban megértsük a megrendelő igényeit.
 - a rendszerkövetelmények validálása vagy származtatása.
 - A nem jól megértett követelményekkel érdemes kezdeni,
 - mivel azokról szeretnénk többet megtudni.

9

TERVEZÉS...

10

Bevezetés

- **A szoftvertervezés lényege: a szoftver logikai szerkezetére vonatkozó döntések meghozatala.**
- Bizonyos esetekben ezt a logikai szerkezetet modellezőnyelv segítségével leírt modellel ábrázoljuk,
 - Pl.: amilyen az **UML (Unified Modeling Language)**.
- Más esetekben:
 - a tervet informális jelölésrendszerrel leírt vázlatokkal reprezentáljuk.

11

ARCHITEKTÚRÁLIS TERVEZÉS...

12

Architektúrális tervezés

- A nagy rendszereket alrendszerekre bontják,
 - amelyek biztosítják az egymással kapcsolatban lévő szolgáltatásokat.
- **Architektúrális tervezés:**
 - ezen alrendszerek azonosításának és
 - az alrendszer vezérlésére és kommunikációjára szolgáló keretrendszer létrehozásának kezdeti tervezési folyamata.

13

Architektúrális tervezés

- **Kreatív folyamat:** ahol megpróbálunk előállítani egy rendszerszerkezetet:
 - amely megfelel a funkcionális és nem funkcionális rendszerkövetelményeknek.
- A rendszer architektúrája befolyásolja
 - a rendszer teljesítményét,
 - robusztusságát,
 - eloszthatóságát és
 - karbantarthatóságát.
- Ezért fontos:
 - a szoftvertervezőket rákényszerítsük arra, hogy a tervezés kulcsfontosságú aspektusaival már a folyamat korai szakaszában foglalkozzanak.

14

Architektúrális tervezés

- Az alkalmazás számára választott szerkezet:
 - Függhet nem funkcionális rendszerkövetelményektől is.
 - Pl.: *teljesítmény, védelem, biztonságosság, rendelkezésre állás, és karbantarthatóság.*
- Magában foglalja a rendszerek alrendszerekre bontását is:
 - Az alrendszerek tervezése a rendszer durva szemcsézettességű komponensekre történő absztrakt felbontása,
 - Ezen komponensek lehetnek önálló rendszerek.
 - Az alrendszerek terveit általában blokkdiagram segítségével írjuk le.

15

Tervezési döntések

- A tervezési folyamat során a rendszer tervezőinek számos döntést kell meghozniuk.
 - amelyek alapvetően kihatnak a rendszerre és a fejlesztési folyamatra.
- Fontosabb felmerülő kérdések:
 1. Létezik-e olyan általános alkalmazás architektúra, amely a tervezendő rendszer számára mintául szolgálhat?
 2. Hogyan osztjuk szét a rendszert gépekre?
 3. Milyen architektúrális stílus lenne a rendszer számára megfelelő?

16

Tervezési döntések

- 4. Milyen alapvető megoldásokat alkalmazunk a rendszer strukturálására?
- 5. Hogyan lehet a rendszer szerkezeti egységeit modulokra felbontani?
- 6. Milyen stratégiát kell alkalmazni az egységek működésének vezérlésével kapcsolatban?
- 7. Hogyan értékelik majd ki az architektúrális tervet?
- 8. Hogyan kell a rendszer-architektúrát dokumentálni?

17

Tervezési döntések eredménye

- A folyamat eredménye:
 - egy **architektúrális tervezési dokumentum**.
- Miket tartalmaz:
 - A rendszer grafikus reprezentációit,
 - és a hozzájuk kapcsolódó leíró szöveget.
 - Annak a leírását, hogy a rendszert hogyan lehet alrendszerekre bontani,
 - az egyes alrendszerek miképpen oszthatók modulokra.

18

Architektúrális modellek

- 1. **Statikus szerkezeti modell:** megmutatja, hogyan lehet az alrendszereket és komponenseket különálló egységként fejleszteni.
- 2. **Dinamikus folyamatmodell:** ábrázolja, hogy a rendszer hogyan szervezhető futási idejű folyamatokba.
 - Ez különbözhet a statikus modelltől.
- 3. **Interfészmodell:** az alrendszerek által publikus interfészeiken keresztül nyújtott szolgáltatásait írja le.
- 4. **Kapcsolatmodellek:** az alrendszerek közötti kapcsolatokat (például adatáramlás) mutatják be.
- 5. **Elosztási modell:** azt adja meg, hogy az egyes alrendszereket hogyan kell elosztani a számítógépek között.
- A rendszer-architektúrák leírása:
 - számos kutató az **architektúra leíró nyelvek** (architectural description languages, ADL) használatát és az UML nyelvet javasolja.

19

A rendszer felépítése

- Az architektúrális tervezési folyamat korai szakaszában dönteni kell:
 - a rendszer teljes szerkezeti modelljéről.
- Ezt a szervezési módot az alrendszerek közvetlenül is tükrözhetik.
- A rendszer felépítését számos modell segítségével írhatjuk le:
 - **Tárolási modell**
 - **Kliens – szerver modell**
 - **Rétegzett modell**
 - **Egyéb...**

20

A tárolási modell

- **Konceptió:** a rendszert felépítő alrendszereknek információt cserélnek.
 - **Cél:** a hatékony együttműködés.
- Két adatszervezési mód:
 - 1. Minden megosztott adatot a minden alrendszer által elérhető, központi adatbázisban kell elhelyezni.
 - A megosztott adatbázison alapuló rendszermodell *tárolási modellnek* nevezük.
 - 2. Minden alrendszer saját adatbázist tart fent.
 - Ekkor az egyéb alrendszerek közötti adatszere üzenetküldés segítségével történik.

21

A tárolási modell

- A nagy mennyiségű adatokkal dolgozó rendszerek
 - osztott adatbázisok és tárolók köré szerveződnek.
- Ez a modell azon alkalmazások számára megfelelő,
 - ahol az egyik alrendszerben keletkező adatok egy másik alrendszerben kerülnek felhasználásra.

22

Előnyök - hátrányok

- 1. Hatékony módszer nagy mennyiségű adat megosztására.
 - nem szükséges az adatokat explicit módon átvinni egyik alrendszerből a másikba.
- 2. Az alrendszereknek azonban azonos adattárolási modellel kell rendelkezniük.
 - Kompromisszumokra van szükség az egyes eszközök között,
 - Ez rossz irányban befolyásolhatja a teljesítményt.
 - A közös sémának nem megfelelő adatmodellel rendelkező új alrendszerek integrálása nehezzé vagy lehetetlenné válik.

23

Előnyök - hátrányok

- 3. Az adatokat termelő alrendszereknek foglalkozniuk kell azzal,
 - hogy a többi alrendszer hogyan fogja használni azokat az adatokat.
- 4. Bizonyos tevékenységek központosítottak:
 - Pl.: biztonsági mentés, védelem, hozzáférésszabályozás és hiba utáni visszaállítás.
 - Így az eszközök lényeges feladataikra összpontosíthatnak.

24

Előnyök - hátrányok

- 5. A tárolási modell ugyanazt a politikát kényszeríti rá minden alrendszerre.
- 6. A megosztottság modellje a tárolási sémán keresztül látható.
 - Ez egyenes utat biztosít az új eszközök integrálásához,
 - ha azok megfelelnek a közös adatmodellnek.
- 7. A tároló több gép közötti elosztása bonyolult is lehet.
 - Bár lehetőség van egy logikailag központosított tároló elosztására,
 - problémák léphetnek fel az adatok redundanciájával és inkonzisztenciájával kapcsolatban.

25

A KLIENS-SZERVER MODELL...

26

Kliens-szerver modell

- A kliens-szerver architektúra modellje egy osztott rendszer modellje.
- Megmutatja: hogy az adat és a feldolgozás hogyan oszlik meg feldolgozóegységek között.
- Három fő komponens: kliensek és szerverek, valamint az összekötő hálózat.

27

Kliens-szerver modell szereplői

- **Szerverek halmaza:** amelyek más alrendszerek számára szolgáltatásokat nyújtanak.
 - Pl.: a nyomtatószerverek.
- **Kliensek halmaza:** amelyek hozzáférnek a szerverek által biztosított szolgáltatásokhoz.
 - Ezek általában önálló létjogosultsággal rendelkező alrendszerek.
 - Egy kliensprogramnak számos példánya futhat egyidejűleg.
- **Hálózat:** lehetővé teszi, hogy a kliensek hozzáférjenek a szolgáltatásokhoz.
 - Ez nem szükséges akkor, ha mind a kliensek, mind pedig a szerverek egyetlen gépen futnak.

28

Kliens-szerver modell

- A klienseknek szükségük van, hogy:
 - ismerjék az elérhető szerverek.
 - az általuk biztosított szolgáltatások neveit
 - de a szervereknek nem kell tudniuk sem a kliens azonosságát, sem pedig azt, hogy hány kliens van.
- A kliensek a szerverek által biztosított szolgáltatásokat távoli eljárás-hívásokkal érik el
 - egy kérés-válasz alapú protokoll segítségével,
 - mint pl. a www esetén használt http protokoll.
- **Folyamat:** a kliens elküld egy kérést a szervernek, és addig vár, amíg választ nem kap.

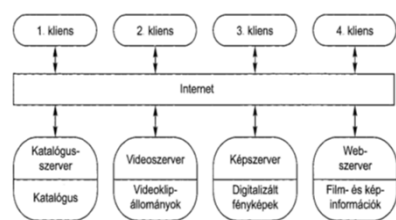
29

Kliens-szerver modell

- A kliens-szerver modell legfontosabb előnye az osztott architektúrája.
- Egy új szerver könnyen hozzáadható a rendszerhez és integrálható annak többi részével.
- Hol célszerű alkalmazni?
 - Hatékonyan használható sok, osztott feldolgozási egységből álló hálózati rendszerek esetén.

30

Példa

Egy film és kép könyvtári rendszer architektúrája

31

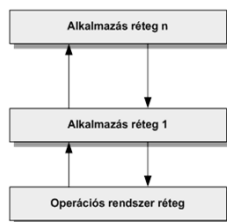
Rétegzett modell

- A rétegzett modell a rendszert rétegekbe szervezi.
- **Minden réteg:** valamilyen szolgáltatásokat biztosít.
 - Szolgáltatások rétegekbe rendezése
- Minden ilyen rétegre úgy tekinthetünk, mint egy *absztrakt gépre*:
 - Melynek gépi nyelvét a réteg által biztosított szolgáltatások definiálják.
 - Ezt a „nyelvet”, szolgáltatásokat használják az absztrakt gép következő szintjének megvalósítására.
 - Pl.: a hálózati protokollok OSI-referenciamodellje.

32

Rétegzett modell

- Rétegzett rendszerek:

33

Rétegzett modell előnyei

- A rétegalapú megközelítés segíti a rendszerek inkrementális fejlesztését.
- Ha egy réteg kifejlesztésre került:
 - a réteg által biztosított szolgáltatások egy része elérhetővé tehető a felhasználók számára.
- Egy réteg helyettesíthető egy másik,
 - azzal ekvivalens réteggel, ha interfésze nem változik meg.
- Egy réteg interfészeinek megváltozása:
 - vagy a réteg új lehetőségekkel történő bővítése csak a szomszédos réteget érinti.
- Csak a belső, gépfüggő rétegeket kell újrainplementálni ahhoz,
 - hogy figyelembe vegyük egy másik operációs rendszer vagy adatbázis lehetőségeit.

34

Rétegzett modell hátrányai

- A rendszerek strukturálása igen bonyolulttá is válhat.
- Az alapvető adottságokat, amelyre minden absztrakt gépnek szüksége van a belső rétegek biztosíthatják.
- A külső réteg felhasználó által igényelt szolgáltatásainak „át kell ütniük” több szomszédos réteget is
 - ahhoz, hogy hozzáférjenek a több réteggel alattuk elhelyezkedő réteg szolgáltatásaihoz.
 - Ez felforgatja a modellt,
 - egy külső réteg a továbbiakban már nem csupán egyszerűen a közvetlen megelőzőjétől függ.

35

MODULÁRIS FELBONTÁS...

36

Moduláris felbontás

- A teljes rendszer-architektúra kiválasztásra után,
 - dönteni kell az alrendszerek modulokra bontása során alkalmazott megközelítésről.
- Az alrendszerek és modulok nem különböztethetők meg egyértelműen
 - Egy elképzelés:
 - Egy **alrendszer** egy olyan önálló rendszer, amely működése nem függ más alrendszerek szolgáltatásaitól. Az alrendszerek modulokból épülnek fel.
 - Egy **modul** olyan rendszerkomponens, amely más modulok számára szolgáltatás(oka)t biztosít.

37

Moduláris felbontás

- Az alrendszerek modulokra bontása során két fő stratégia ismeretes:
 - **1. Objektumorientált felbontással** a rendszert egymással kommunikáló objektumok halmazára bontjuk fel.
 - **2. Funkcióorientált csővezetékek** használatával a rendszert funkcionális modulokra bontjuk.
 - bemenő adatokat fogadnak el és azokat kimenő adatokká alakítják.

38

Köszönöm a figyelmet!

39